

Ühiskaubandus

ERINUMBER

*Ülevaade tarvitajate- ja majandusühingute
tegevusest*

Nr. 6

1937

Ühiskaubandus

ÜHISKAUBANDUSE TEOORIA JA PRAKTIKA AJAKIRI

ILMUB KUUS KORDA AASTAS • VASTUTAV TOIMETAJA J. PÖDRA

Nr. 6 — 1937

I aastakäik

Ühingute tegelaste ajakirjana on „Ühiskaubandus“ seadnud endale juba alguses ülesandeks tuua jooksvate küsimuste selgitamise kõrval üksikasjalikumaid ülevaateid ja uurimusi, et nende kaudu võimaldada tungida lähemalt küsimustesse, millega ühingute tegelastel tuleb tegelikus töös alaliselt teha tegemist.

Käesolev „Ühiskaubanduse“ number on pühendatud ülevaatele tarvitajate- ja majandusühingute tegevusest.

Ülevaade on koostatud majandusteadlase G. Redi poolt ETK nõuandeosakonna andmestiku alusel, mis põhjeneb peamiselt ühingute aasta- ja kuuaruandel.

TOIMETUS.

30. detsembril 1937. a.

SISU:

Sissejuhatuseks.

I. Üldandmeid tarvitajate- ja majandusühingute tegevusest.

1. Ühingute arv ja asutamisaasta.
2. Ühingute liikmed ja valitav tegelaskond.
3. Ühingute varad ja kapitalid.
4. Ühingute kaubanduslik tegevus ja kaupluste arv.
5. Ühingute kutseline tegelaskond.

II. Andmeid tarvitajate- ja majandusühingute tegevusest suurusrühmiti.

1. Andmeid väikeühingute tegevusest.
2. Andmeid väheldaste ühingute tegevusest.
3. Andmeid keskmiste ühingute tegevusest.
4. Andmeid suuremate ühingute tegevusest.
5. Andmeid toidu- ja koloniaalkaupu vahendavate ühingute tegevusest.

Sissejuhatuseks

Järgnevail lehekülil on toodud vaatlusi ja kaalutlusi meie tarvitajate- ja majandusühingute tegevuse kohta. Ajakirja raames tuli vältida raskeisse probleemesse laskumast ja katsuda tuletada meelde ainult nähteid, mis kõigile tuntud ta igapäevasest tegevusest.

Ühiskaubanduse statistika on olnud senini vaeslapse osas. Andmete kogumist ja kokkuvõtteid on tehtud vaid tungiva vajaduse korral, kuna kavakindlat tööd sel alal ei ole teostatud. Tarvitajate- ja majandusühingute aasta- ja kuuaruanded pakuvad küll võrdlemisi rikkalikku materjali, kuid see on täielik ainult mõne viimase aasta kohta. Meie ühiskaubanduse pikk arenemistee jääb aga arvamuste ja oletuste objektiks, ilma et ühte või teist vaadet võiks kinnitada või eitada statistiline uurimus.

Käesolevas ülevaates on käsitatud kaubanduslikult tegutsevate ETK liikmete-ühingute tegevust, kusjuures on kasutatud andmeid aastatest 1934, 1935, 1936 ja osalt ka 1937.

Väljaspool ETK liikmeteperet on vaid 4—5 väiksemat tarvitajate- ja majandusühingut, kellede osatähtsus ühiskaubanduse üldläbimüügist on väga väike.

Meie ühiskaubandus moodustab tervikliku organisatsiooni. Ta kõige pisem eluavalduus toimub kindla korra ja töösüsteemi alusel, mille loomine, mis sündis täies ulatuses alles hiljuti, andis võimsa tõuke arenemisele edu suunas. Pilt oleks seega ainult siis täielik, kui tooksime ülevaate ühiskaubandusest kogu ulatu-

ses. See nõuaks aga mahukamat ruumi kui on ajakirja veerud.

Nagu öeldud on käesoleva ülevaate koostamisel kasutatud peamiselt kolme vastmöödunud aasta andmeid. Need aastad olid meie majandusliku elu tõusuaastaiks ja seega on toodud andmed siis ka iseloomustavad vaid tõusuperioodile. Muidugi on kolmeaastane ajavahemik selleks liiga lühike, et osutada arenemise mingile üldsuunale ning järgnevais vaatlustes võib seetõttu kajastuda ainult meie ühiskaubanduse praegune seisukord ja ta tegevuse tänapäeva iseloom.

Ülevaade on jagatud kahte ossa. Neist esimene iseloomustab ühinguid kui ühiskaubanduslikke organisatsioone üldandmete kaudu, käsitades ühingute, liikmete, kaupluste ja äriametnike arvu ja selles toimunud muudatusi, toob arutlusi ühingute varade ja kapitalide ning kaubandusliku tegevuse kohta jne. On esitatud ka ühingute ja kaupluste kaart, mis näitab seisu käesolevaks ajaks

Teine osa sisaldab vaatlusi ühingute kaubandusliku tegevuse kohta käitismajanduslikust seisukohast. Siin on taotletud anda keskmisi arve ühinguile suurusrühmiti, et oleks võimalik võrrelda igal ühel omi andmeid rühma kuuluvuse järgi.

Ühiskaubanduse statistikast on just käitismajanduslik osa seisnud senini täiesti sõõdis, ometi on ta suure tähtsusega ühingute majandusliku tegevuse juhtimis- ja korraldamistöös ning töötulemuste hindamisel.

I. Üldandmeid tarvitajate- ja majandusühingute tegevusest

1. Ühingute arv ja asutamisaasta

Ühingute arvu ja selles toimunud muudatuste kohta viimasel neljal aastal annab ülevaate järgmine tabel:

	Ühingu- aasta algul	Aasta kestel		Ühin- guid aasta lõpul
		tege- vust alanud	tege- vuse lõpe- tanud	
1934	170	1	1	170
1935	170	5	1	174
1936	174	7	—	181
1937	181	4	2	183

Nagu tabelist näha, on viimasel neljal aastal tegevust alanud 17 ühingut ja tegevuse lõpetanud 4 ühingut. Ühingute arv on seega suurenenud 13 ühingu võrra.

Andmed kaugema mineviku kohta on lünklikud. Umbkaudse ülevaate ühingute asutamisest ja tegevuse lõpetamisest annab kõrvalolev tabel. Tabelis on toodud andmed kõigi ETK liikmeks olnud ja veel praegu liikmeks olevate tarvitajate- ja majandusühingute kohta.

Üldse on ETK liikmeskonda kuulunud 387 tarvitajate- ja majandusühingut. Neist 183 tegutseb veel praegu, kuna 204 on tegevuse lõpetanud.

Iseseisvuse algaastail on ühingute asutamine olnud kõige hoogsam. Nii on 1919., 1920. ja 1921. a. asutatud kokku 123 ühingut. Praegu neist te-

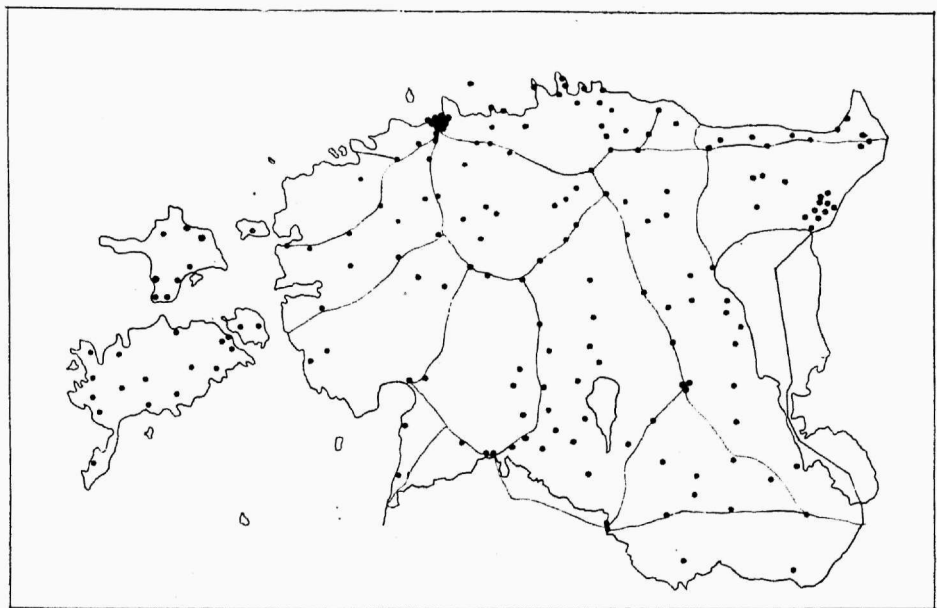
gutseb veel vaid 30, kuna 93 on likvideeritud.

ETK liikmete-ühingute asutamisaasta.

Aasta	Ühingu- asutatud	Neist	
		praegu veel te- gutsemas	tegevuse lõpetanud
1902	2	2	—
1903	1	1	—
1904	1	1	—
1905	6	3	3
1906	3	2	1
1907	7	4	3
1908	10	8	2
1909	16	7	9
1910	15	9	6
1911	22	13	9
1912	12	6	6
1913	8	7	1
1914	6	2	4
1915	4	2	2
1916	5	—	5
1917	11	5	6
1918	6	3	3
1919	42	15	27
1920	57	11	46
1921	24	4	20
1922	8	5	3
1923	23	6	17
1924	15	3	12
1925	13	6	7
1926	9	5	4
1927	5	1	4
1928	8	6	2
1929	8	7	1
1930	9	9	—
1931	2	1	1
1932	6	6	—
1933	7	7	—
1934	1	1	—
1935	4	4	—
1936	7	7	—
1937	4	4	—
Kokku	387	183	204

Viimastel aastatel on ühingute asutamiseks olnud ettevaatlikum. Seda tõendab ka see asjaolu, et pärast

vadel aladel või jälle mõne suurema keskuse tagamaa piires, on nende läbimüügid võrdlemisi väikesed. Nii oli

Tarvitajate- ja majandusühingud.

1929. aastat asutatud ühinguist on tegevuse lõpetanud vaid üks.

Ühingute likvideerimiste suhtes on rekordaastateks 1927 — 29 ja 1932 — 30 likvidatsiooniga.

Suur osa meie tarvitajate- ja majandusühinguist asub maalistes keskustes (alevik, küla). Nende kauplustel siin on „talurahvakaupluste“ ilme, varustades oma, tihti õige kitsa tagamaa põllumajandust ostukaupadega. Need ühingud töötavad enamuses ühe kauplusega, ja olenedes nende asumisest kas majanduslikult keh-

1936. aastal läbimüügiga kuni kr. 50.000.— aastas 66 ühingut, mis moodustab ühe kolmandiku meie ühingute kogu arvust.

Suuremad ühingud asuvad linnades ning suuremais aleveis. Nende ostjaskonna moodustab küllaltki laia põllumajandusliku tagamaa rahvastik ja kohaliku linna või alevi elanikkond. Nad töötavad enamuses paljude harukauplustega ja on üldse meie kodumaa suurimaid jaekaubanduslikke käitisi.

Linnades ametnike ja tööstuste

(tekstiil, põlevkivi) juures tööliste poolt organiseeritud ühingud vahendavad peamiselt toidu- ja koloniaalkaupu. Suuremal osal neist on oma pagaritööstus.

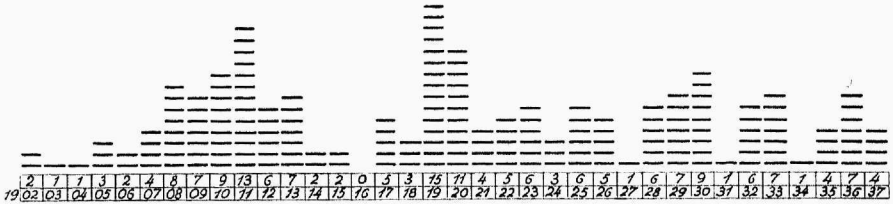
Üksikud ühingud on organiseeritud kutseliselt (sõjaväelased, raudteela-

esindatud, väljaarvatud 1916. Enne iseseisvuse ajast on pärit 75 ja pärastisest — 108 ühingat.

Nimetuse järgi jagunevad praegutegutsevad ühingud järgmiselt:

Tarvitajateühisusi — 69.

Tarvitajateühinguid — 39.

Praegu tegutsevad tarvitajate- ja majandusühingud asutamisaastate järgi.

(Igale kriipsule vastab üks ühing.)

sed), värbades oma liikmeskonna ja avades kauplusi igal pool üle maa, kus asub vastava kutselisi suuremal arvul.

Eriiliigina võiksime nimetada veel ühinguid, kes on kutsutud ellu vaid teatud kaubaartikli hankimiseks (raadioaparaadid, ehitustarbed, kirjutustarbed ja raamatud).

Oma ealt on praegu tegutsevad ühingud väga erinevad. On ühinguid meie ühiskaubanduse algaastailt (1902), seega 35-aastaseid, kuid on ka ühinguid vaevu aastaseid. Nende kahe äärmuse vahel on kõik aastat

Majandusühisusi — 24.

Majandusühinguid — 19.

Ühiskauplusi — 10.

Kaubatarvitajateühisusi — 8.

Kooperatiive — 6.

Kalameesteühisusi — 3.

Kalameesteühinguid — 2.

Põllumeeste seltse — 1.

Põllumeeste seltsi kaubanduse osakondi — 1.

Põllumeeste ühisusi — 1.

Sellel erinevusel ei ole praegu sisulist tähendust, vaid ühingud täidavad ülesandeid vastavalt kohalistele tarvidustele, hoolimata oma nimest.

esimees, laekahoidja ja kirjatometaja, näeme järgmisest tabelist:

Tööhärad	Esimees	Laeka- hoidja	Kirjatoimetaja	Kokku	
				arv	%
Põllumajand.	123	118	109	350	64,4
Tööstus	19	16	15	50	9,2
Kaubandus	4	12	5	21	3,9
Transport ja side	6	7	8	21	3,9
Ühiskondlik tegevus	26	23	42	91	16,8
Väljaspool toodud töö- harusid	3	5	2	10	1,8
	181	181	181	543	100,0

Olenedes meie ühiskaubanduse põllumajanduslikust iseloomust, sünnib ka ühingute juhtimine enamuses põllumajanduse alal tegutsevate isikute poolt. Juhatusliikmeid on põllumajanduse alal tegevaid 350 või 64,4%. Ühiskondlikul alal on tegevad 91 juhatusliiget või 16,8%. Neist on enamus kooliõpetajad ja vallasekretärid, kes juhatuses on peamiselt kirjatometajatena. Tööstus on tööhäruna 50 juhatusliikmel, mis moodustab 9,2% juhatusliikmete arvust.

3. Ühingute varad ja kapitalid

Ühingute varade ja kapitalide kohta saame ülevaate nende bilanssidest. Olenedes ühingute tegevuse võrdlemise ühtlasest iseloomust, on ka nende bilansid üldiselt struktuurilt õige sarnased. Nagu see loomulik kaubanduskäitistele, on käibevara kogu varast määravas ülekaalus. Raken-
dus- ja käibevara vahetõrd üksikute ühingute bilanssides võib olla siiski erinev, olenedes sellest, kuivõrd otsustabekalt on ühingu majanduslik tegevus organiseeritud.

Käesolevas ülevaates on ühingute varad jagatud nende osavõtu järgi majanduslikust tegevusest. R a k e n-
d u s v a r a k s on arvatud varad, mis seisavad ühingute majanduslike ülesannete täitmise teenistuses pikemat aega ja aitavad nende ülesannete täit-

misele kaudselt kaasa. Siia kuuluvad ühingute kinnisvarad kauplus-, ladu- ja tööstushoonetena, vallasvarad — kaupluste, kontorite ja tööstuste sisse-seadeina ning veoabinõudena ja lõpuks osamaksud teisis ühingu. K ä i-
b e v a r a k s on arvatud varaosad, mis omandatud selleks, et nende edasimüügi või ümbertõötamise kaudu otseselt teostada ühingu majanduslikke ülesandeid, nagu kaubad kauplustes ja ladudes ning toorained oman-
tõöstustes. Siia kuulub veel majanduslike ülesannete sooritamiseks vajaminev raha kassades, pankades ja kaubamuretsejaille ettemaksuna, kui ka ostjailt kauba eest saamata summad. Viimane käibevaraosa on ühingute bilanssides ebaotstarbekohase majandusliku tegevuse tagajärjena,

kuna tarvitajate- ja majandusühingute ülesandeks ei ole finantseerida tarvitajat.

Rakendus- ja käibevara suhteline vahekord viimaseil aastail on olnud järgmine:

	1934	1935	1936
Rakendusvara ...	26,5	24,7	22,0
Käibevara	73,5	75,3	78,0
	100,0	100,0	100,0

Käibevara suhteline osatähtsus kolmel viimasel aastal on tõusnud. See on loomulik, kuna need aastad olid majanduslikud tõusuaastad. Käibevara kohandub märksa kiiremini konjunktuuri muutustele, sest tema suurusest oleneb esijoones käitise jõudlusvõime.

Järgnevail lehekülil toodud tabelis on kinnis- ja vallasvara arvestatud nende raamatulise netoväärtusega, s. o. raamatuväärtusest on arvatud maha amortisatsioon. Netoinvesteeringusi kinnis- ja vallasvarasse on ühinguks teinud 1935. aastal Kr. 242.823 ja 1936. a. Kr. 155.360, seega võrdlemisi tagasihoidlikus ulatuses, kui arvestada sellega, et suur osa sellest on läinud uuesti avatud kaupluste sisustuste muretsemiseks. Kinnis- ja vallasvara raamatuline netoväärtus vastab ligikaudu nende hindväärtusele, s. o. väärtusele, millega neid tegelikult müüa saaks, nende kasutamiseväärtus on aga üldiselt suurem.

Osamakusdest teisis ühinguks on enamuses osamakus ETK-s. Suurenenine osamakusde arvel on sündinud osakasude juurdearvamise teel, osamakusde täiendamine sissemaksu kor-

ras on sündinud väga vähestel juhusel.

Käibevarast moodustavad kaubad ja talusaadused kokku umbes poole. Nende bilansiväärtus on müügihinnast keskmiselt 25% madalam. Aasta vahetusel on ühingute laoiseisud tavaliselt kõige väiksemad, mispärast ka kaupade suhteline osatähtsus koguarvast on aasta lõpupäevaks koostatud bilansis väiksem kui aasta keskel.

Ühingute nõudmised saadaolevate võlgade näol moodustavad käibevarast teise tähtsama osa. Nagu juba eespool mainitud, ei ole tarvitajate- ja majandusühingute otseseks ülesandeks oma ostjate finantseerimine. Arvestades ühingute omakapitalide vähesust ja võlgumüügiga seoses olevat suurt riisikot, on võlguandmine väga hädasohtlik. Ka toodud bilanssides on saadaolevate võlgade arvel varjatud kahjusid, kuna tegelikult võlad kogu ulatuses ei laeku.

Ühingute varustamine kapitalidega on sündinud õige mitmel teel. Kapitalist enamuses on saadud mitmesuguse krediidi näol. Liikmetelt osakapitalina saadud ja majandusliku tegevuse ülejääkidest kogutud summad on väga tagasihoidlikud. Ühingute oma- ja võörkapitalide suhteline vahekord kolmel viimasel aastal on olnud järgmine:

	1934	1935	1936
Omakapitali	28,8	25,9	24,6
Võörkapitali	71,2	74,1	75,4
	100,0	100,0	100,0

(järg lk. 172)

Ühingute varad ja kapi- Summaliselt

	1934	1935	1936
1. Rakendusvara:	2.223.497	2.558.572	2.797.566
Kinnis- ja vallasvara	1.393.100	1.635.923	1.791.283
Osamakse teisis ühinguis	830.397	922.649	1.006.283
2. Käibevara:	6.153.351	7.803.229	9.932.524
Raha ühingute kassades	182.243	233.039	297.321
Raha jooksva arvel pankades	131.394	123.516	170.110
Raha kaubamuretsejaile ettemaksuna ..	345.201	429.468	421.603
Kaupu kauplustes ja ladudes	3.395.359	4.037.527	5.467.959
Talusaadusi ladudes ja tooraineid oma- tööstustes	327.901	859.562	340.842
Saadaolevaid võlgu nõudevekslite järgi	822.899	983.375	1.646.736
Saadaolevaid võlgu lahtiste arvete järgi	840.871	1.006.759	1.404.874
Kulused ette makstud, üleminevaid summasid ja muud aktiva	107.483	129.983	183.079
	8.376.848	10.361.801	12.730.090

Protsentides

	1934	1935	1936
1. Rakendusvara:	26,5	24,7	22,0
Kinnis- ja vallasvara	16,6	15,8	14,1
Osamakse teisis ühinguis	9,9	8,9	7,9
2. Käibevara:	73,5	75,3	78,0
Raha ühingute kassades	2,2	2,2	2,3
Raha jooksva arvel pankades	1,6	1,2	1,3
Raha kaubamuretsejaile ettemaksuna ..	4,1	4,1	3,3
Kaupu kauplustes ja ladudes	40,5	39,0	43,0
Talusaadusi ladudes ja tooraineid oma- tööstustes	3,9	8,3	2,7
Saadaolevaid võlgu nõudevekslite järgi	9,8	9,5	12,9
Saadaolevaid võlgu lahtiste arvete järgi	10,1	9,7	11,1
Kulused ette makstud, üleminevaid summasid ja muud aktiva	1,3	1,3	1,4
	100,0	100,0	100,0

talid aasta lõpul

kroonides

	1934	1935	1936
1. Omakapitali:	2.412.869	2.688.526	3.131.930
Osakapitali	781.500	843.679	1.012.439
Tagavarakapitali	1.395.617	1.557.134	1.711.941
Puhaskasu	235.752	287.713	407.550
2. Väärkapitali:	5.963.979	7.673.275	9.598.160
Kaubamuretsejate lahtist krediiti	837.653	1.133.726	1.409.426
Krediiti edasiantud nõudevekslite järgi	594.333	751.072	1.247.149
Krediiti maksuvekslite järgi	851.870	1.200.239	1.805.892
Laene liikmeilt ja pankadelt	3.152.364	4.010.685	4.430.012
Äriametnike sularahalisi kautsjone	171.344	170.872	209.461
Äriametnike abiandmise kassad	169.977	160.372	189.471
Maksmata kulused, üleminevaid summasid ja muud passiva	186.438	246.309	306.749
	8.376.848	10.361.801	12.730.090

üldsummast

	1934	1935	1936
1. Omakapitali:	28,8	25,9	24,6
Osakapitali	9,3	8,1	8,0
Tagavarakapitali	16,7	15,0	13,4
Puhaskasu	2,8	2,8	3,2
2. Väärkapitali:	71,2	74,1	75,4
Kaubamuretsejate lahtist krediiti	10,0	10,9	11,1
Krediiti edasiantud nõudevekslite järgi	7,1	7,2	9,8
Krediiti maksuvekslite järgi	10,2	11,6	14,2
Laene liikmeilt ja pankadelt	37,6	38,7	34,8
Äriametnike sularahalisi kautsjone	2,1	1,7	1,6
Äriametnike abiandmise kassad	2,0	1,6	1,5
Maksmata kulused, üleminevaid summasid ja muud passiva	2,2	2,4	2,4
	100,0	100,0	100,0

Omakapitalide suhteline osatähtsus on näidanud langust. See on seletatav asjaoluga, et majandusliku elu tõusuaastail ühingute tegevuse arenemine on olnud küllalt kiire ja sellega ei ole suutnud sammu pidada omakapitalide kasv.

Suurenemine osakapitali arvel on sündinud peamiselt ostu- ja osakasu arvamise teel osamaksude täiendamiseks. Sularahalisi sissemaksu on tehtud väga vähe.

Võrkapitalist suurima sum-

ma moodustavad laenu liikmeilt ja pankadelt. Kaubamuretsejad ühingute finantseerijaina tulevad arvesse teises järjekorras. Sellest suurem osa on lah-tise krediidina, teiseks — krediiti maksuvekslite järgi ja edasiantud nõudevekslite järgi. Enamus kaubamuretsejate krediidist on ETK-lt.

Äriametnike sularahalised kaitsjoniid moodustavad ühingute võrkapitalidest küll võrdlemisi väikese osa, kuid üksikute ühingute puhul on nad küllalt kaalukad.

4. Ühingute kaubanduslik tegevus ja kaupluste arv

Tarvitajate- ja majandusühingute majandusliku tegevuse pealaks on kaubanduslik tegevus. Vahendusülesandeid täites ühinged toimivad oma liikmete tarvete rahuldajaina ja nende majandite täiendajaina. Nii varustab põllumees oma majapidamist ühiskaupluse kaudu põllutööriistade ja -masinatega, kunstväetiste, jõusööda, seemnevilja, suhkru, petrooli, soola, raua ja muude ostukaupadega. Palgatulust elatuvad (töölised, ametnikud jt.) on astunud selleks ühingu liikmeks, et selle kaudu oma majapidamist varustada toiduainetega, pudukaubaga jne. Tarvitajate- ja majandusühinguid oma saaduste turustamiseks on kasutatud vähe. Enamus ühinguid toimetab küll põllumajandussaaduste vahetalitust, kuid need ülesanded on olnud siiski piiratud

ulatusega ja rohkem juhuslikku laadi. Põllumajandussaaduste turustamise alal on meil eriühinged piima- ja munaühingutena ning eksporttapamajadena, kes peale turustamisülesannete teostavad veel saaduste ümbertöötamist ja liigitamist.

Valdav enamus meie ühiskauplustest on põllumajanduse teenistuses. See on ka loomulik, kuna Eesti majanduslikku struktuuri iseloomustab põllumajanduse domineeriv seisukoht nii rahvamajandusliku toodangu, kui ka töötajate arvu suhtes.

Teatavasti on kaubanduslikud kuulud olenevad artiklite liigist mida vahendatakse. Meie ühiskaubanduse vahendusartikliteks on, nagu juba eespool loetletud, peamiselt põllumajanduslik raskekaup. Selle kauba alal vahendusülesannete täitmine on liht-

sam, kuna see kaup on üldiselt standardkaup ja enamasti väheste kvaliteediasmetega.

Ka on selle kauba vahendamisel laoringkäik üldiselt õige kiire. Nii on tarvitajate- ja majandusühingute keskmiseks laoringkäiguks 6 korda aastas. Muidugi on toiduainetekaupluste laoringkäik veel kiirem, ulatudes üle 10 korra aastas.

Kõik need asjaolud võimaldavad vahendusülesandeid täita õige madalate kuludega. Nii oli ühingute keskmiseks kulunormiks 1936. a. 8% läbimüügist. Teiselt poolt on ka juurdehindlus võrdlemisi madal ja brutokasu üldiselt väike. Arvestades asjaolu, et ühinged töötavad suuremalt osalt võörkapitaliga, ei ole saadud puhaskasu siiski nii väga väike.

Oma organisatsioonilt on ühiskaubandus eeskujulik, moodustades teraviku, mis koosneb ühinguist ühiskauplustega ja keskuhingust oma harukontoriga. Kauba tee tarvitajani sünnib siin lühimat teed kaudu, mis normaalselt üldse mõeldav: keskuhing saab oma kauba otse vabrikult või välismaa keskladudest ja saadab selle edasi kohalikule ühingu oma tarvitajaskonnale müümiseks. Keskuhingu "arukulu" on keskmiselt 3%. Seega tuleb ühiskaubanduse kaudu hangitud kaubale vahenduskuludena juurde keskmiselt vaid umbes 11—12% läbimüügist.

Küsimus, kuivõrd aktiivne on olnud ühiskaubandus viimaste aastate kestel, ei lase ennast ühiskaupluste

läbimüükide järgi kohe otsustada. Meie võime nentida läbimüügi tõusu 1935. a. 16,2%, võrreldes 1934. a. ja 1936. a. 31,5%, võrreldes 1935. aastaga, kuid meil puuduvad andmed kaubandusliku käive kohta erakaubanduses, kuna k. a. suvel teostatud majandusloenduse andmeid ei ole veel avaldatud. Ei ole ka täpselt teada hindade muutuse mõju läbimüügi väärtuslikule kujunemisele. Käesoleva ülevaate koostamisel kalkuleeriti ETK hinnateadete põhjal hinnaindeks. See näitab, et 1935. a. ja 1936. a. võrreldes 1934. aastaga ei ole hinnad üldiselt tõusnud. Seega on nimetatud aastatel toimunud läbimüügitõus koguslik.

Ühiskaupluste läbimüügina on arvestatud poekaupade müük. Seega on siit väljajäänud läbikäik talusaaduste vahetalituse alal ja omatööstussaaduste müük otse tööstusest.

Tarvitajate- ja majandusühingute läbimüügid (kroonides).

	1934	1935	1936
Jaan.	1.246.405	1.348.330	1.828.190
Veebr.	1.384.388	1.431.307	2.058.673
Märtsis	2.035.179	1.976.870	2.715.166
Aprillis	2.312.301	2.285.284	3.328.149
Mais	2.142.093	2.427.090	3.501.103
Juunis	2.135.255	2.323.571	3.214.045
Juulis	1.997.607	2.474.827	3.165.065
August.	2.372.708	2.655.577	3.397.087
Sept.	2.078.590	2.618.904	3.353.922
Oktoob.	1.977.844	2.675.161	3.225.418
Novem.	1.910.373	2.519.005	2.925.084
Dets.	2.356.416	3.001.324	3.880.818
Kokku	23.949.159	27.824.840	36.592.720

hooaegadel töötatakse ülekoormatusega.

Kolme vaatlusaasta tegevus ei olnud edukas mitte ainult läbimüükide ja kaupluste organiseerimise suhtes, vaid ka tulude ja kulude vahetõrge kujunes ühinguile soodsaks. Kahjuga töötasid väga üksikud ühinged ja neilgi oli kahju katmine võimalik tagavarakapitalist. Puhaskasu jaotamine sündis ühingute põhikirjades toodud alustel ja aitas märkimisväärselt suurendada ühingute omakapitale.

Puhaskasu jaotus protsentides puhaskasu üldsummast on jäänud kolmel aastal võrdlemisi ühtlaseks. Tagavarakapitalide täiendamiseks on arvatud igal aastal umbes 46%, mis summaliselt oli 1934. a. kr. 110.501, 1935. aastal kr. 134.673 ja 1936. aastal kr. 190.865.

Puhaskasu jaotus
(protsentide üldsummast)

	1934	1935	1936
Tagavarakapitaliks	46,5	46,6	46,8
Osakasuks	17,7	18,2	14,1
Ostupreemiaks	25,4	26,0	27,5
Annetusteks	2,8	2,0	2,1
Muuks otstarbeks	7,6	7,2	9,5
	100,0	100,0	100,0

Tarvitajate- ja majandusühingute kaupluste arvu ja selles toimunud

muudatuste kohta annab ülevaate järgmine tabel:

	Kauplusi aasta algul	Aasta kestel		Kauplusi aasta lõpul
		tegevust alanud	tegevuse lõpetanud	
1934	377	22	5	394
1935	394	44	4	434
1936	434	52	7	479
1937	479	80	26	533

Nagu tabelist näha, on kaupluste arv vaatlusaastail kasvanud õige nobedasti. Ei ole mitte ainult parandatud raskuste aastail rebestunud ühis-kaupluste võrku, vaid on see tehtud tihedamaks kui kunagi varem.

Järgneval kahel leheküljel toodud kaupluste kaart näitab seisust 1937. a. lõpuks.

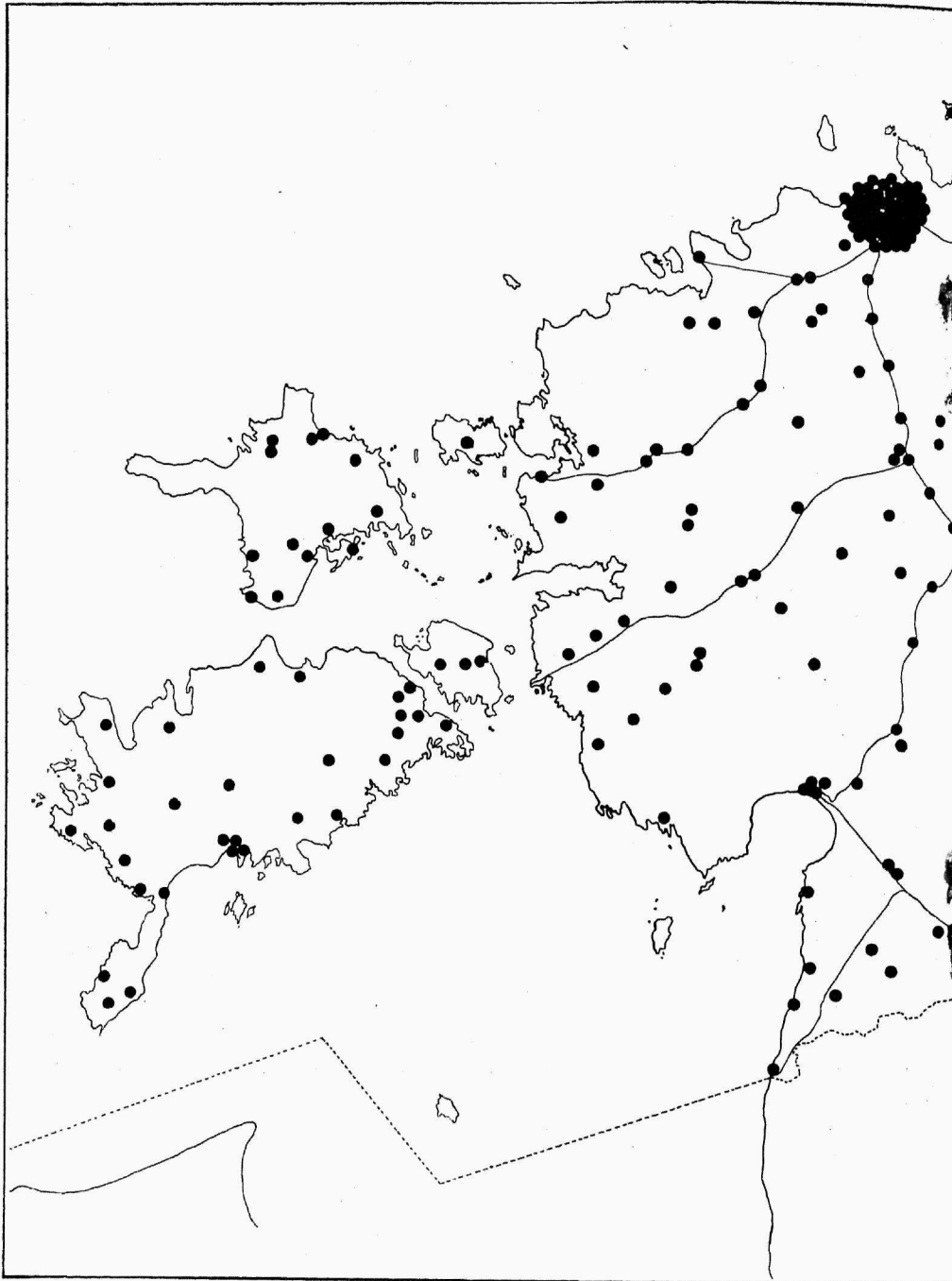
Järgmises tabelis on toodud 1937. a. kogu aasta kestvalt tegutsenud kauplused läbimüügi suuruse järgi rühmitatult.

Kauplusi läbimüügiga

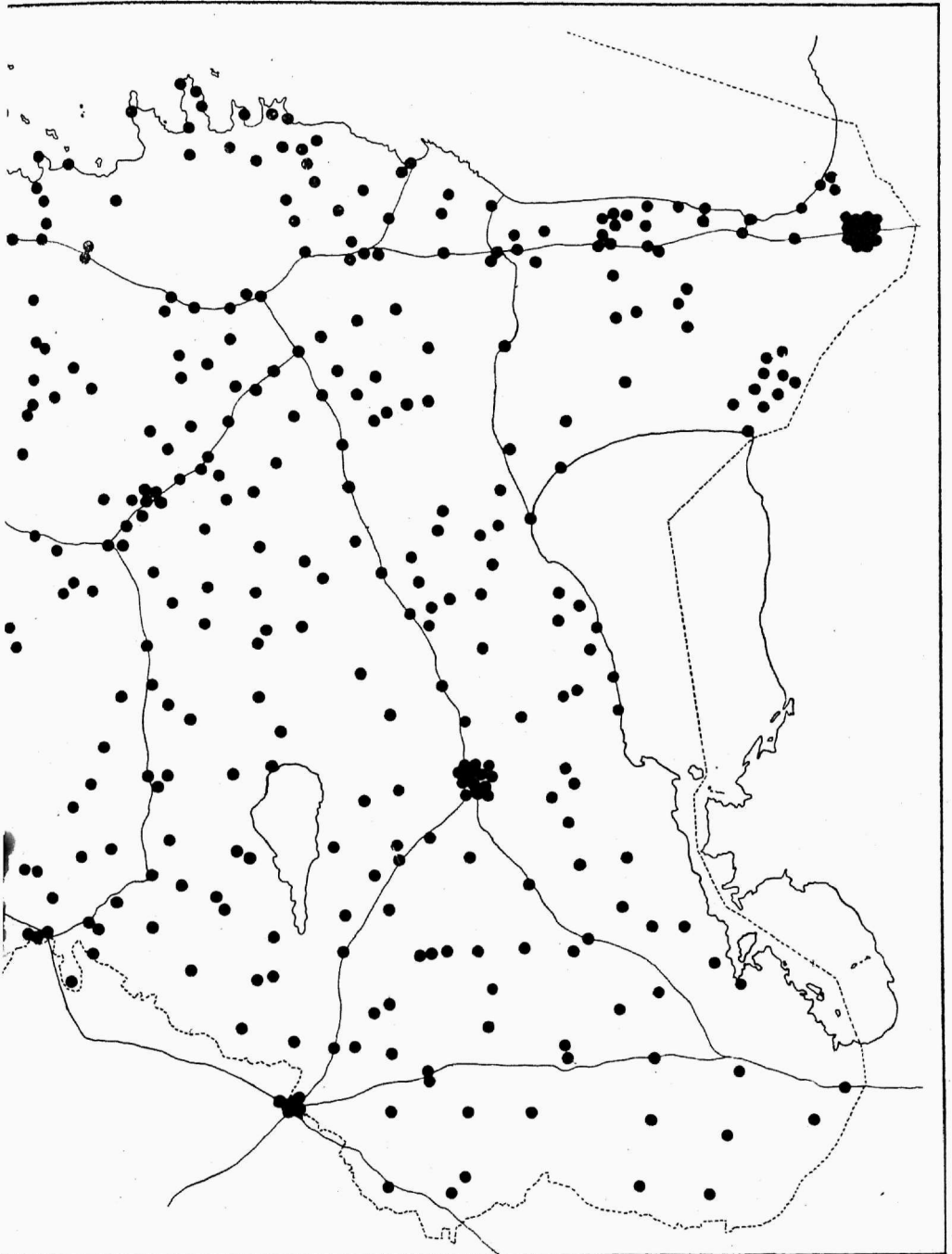
	kuni kr. 30.000	— 181
kr.	30.000— 60.000.	— 137
„	60.000— 90.000	— 44
„	90.000—120.000	— 30
„	120.000—150.000	— 8
„	150.000—200.000	— 10
	üle kr. 200.000	— 22

Valdav enamuse kauplustest on läbimüügilt väheldased. Suurema läbimüügiga kauplused asuvad suurtes keskustes, neil on tihti mitu osakonda ja nende läbimüügid ulatuvad mõnel juhul isegi üle 1 miljoni krooni.

Ühiskauplused

1937. a. lōpul

5. Ühingute kutseline tegelaskond

Ühingute majanduslikke ülesandeid sooritab ühingute kutseline tegelaskond. Kutselistest tegelastest on enamus tegev kaubandusalal ärijuhtidena ja müügitegelastena. Kontoriametnikke ja omatööstuste töölisi on suhteliselt vähe. Müügi- ja kontoritööde alal annab kutselist ettevalmistust Ühistegevuskool, kuna aga omatööstuste personali jaoks ei ole erilist ettevalmistust.

Kaubanduskäitis erineb oluliselt inimtööjõu kasutamise mõttes tööstuskäitises. Tööstuskäitises on väga edukalt rakendatud masinaid ja on selle kaudu inimtöö produktiivsust tõstetud mitme võrra. Kaubanduses on tööülesande sooritajaks jäänud ikka inimene ja ta jõudlusvõime ning töö produktiivsus on jäänud üldiselt samaks, mis ta on olnud.

Kaubanduskäitise ratsionaliseerimise küsimus on õieti tööülesande otsustarbekohasema sooritamise ja töö parema organiseerimise küsimus. See omakorda seab aga väga suured nõuded müügitegelaste kutseoskusele. Ühingute praegusest kutselisest tegelaskonnast on enamus saanud vastava ettevalmistuse Ühistegevuskooli või kursuste kaudu ja nad omavad kõiki neid eeldusi, mis on vajalikud edukaks tegevuseks.

Olenedes pikast tööpäevast, on äriametnike tööpinge üldiselt suur. Töökoormatus on väga erinev päeva jooksul üksikul kellaaegadel, nädala jooksul — üksikul päevil ja aasta jooksul vaikselt ja elaval tegevusajal.

1937. a. algul oli ühingute teenistuses kokku 1807 palgalist ametnikku. Neist 1294 meest ja 513 naist.

Palgalistest ametnikest oli:

	Ärijuhte	Müügi ametnikke	Müügi-öplasi	Töölisi omatööstustes	Raamatupidajaid ja kontoriametnikke	Kokku
Mehi	178	635	231	77	173	1.294
Naisi	3	363	52	19	76	513
Kokku	181	998	283	96	249	1.807

Ühingute kutseline tegelaskond moodustab enamvähem ühtse pere. Neid seob ühine tööpõld, ühised huvivid sotsiaalsete taotluste teil ning paljuid ühine kool (Ühistegevuskool). Kutselise tegelaskonna teenistusvahendust korraldab keskühing, kus jälgitakse tegelaste töötulemusi ja nende kõlbulikkust, peetakse iga ühe kohta teenistusregistrit ning olakse abiks ühinguile sobivate tööjõudude saamisel ja tegelastele võimetekohase töökoha leidmisel.

Ühingute ärijuhid, harukaupluste ja osakondade juhatajad on koondunud ülemaalsesse kutseorganisatsiooni — Ühiskaupluste Ärijuhtide Ühinguusse. Nimetatud ühing on asutatud 1928. aastal ja ta liikmeskonda kuulub praegu 270 isikut.

Raamatupidajate ja kontoriametnike ülemaalse kutseorganisatsiooni nina tegutseb Ühistegeliste Asutiste

Raamatupidajate Ühing. Ühing on asutatud 1935. a. ja tal on praegu 200 liiget. Neist on enamus tarvitate- ja majandusühingute ning ülejäänud teiste ühistegeliste asutiste teenistuses.

Ühistegevuskooli lõpetajad on loonud peale selle veel E. Ü. L. Ühistegevuskooli Vilistlaste Kogu, mis on asutatud 1933. a. ja mille liikmeskonda kuulub praegu 303 isikut.

Ühingute ärijuhtide vanaduse kohta 1937. a. algul annab ülevaate järgmine tabel:

vanadus	ärijuhtide arv
23—25	10
26—30	37
31—40	81
41—50	42
üle 50	11

Nagu tabelist nähtub on ärijuhtidest enamus oma parimais aastais. Nad on suuremalt jaolt juba noorelt asunud ühiskaubanduse teenistusse ja kasvanud ühte nii ühiskaubanduse

praktilise elu kui ka idioloogiliste võitlustega.

Ärijuhtide siirdumine ühe ühingu teenistusest teise on olnud viimasel ajal õige sagedane. See on tulnud ärijuhtide omast püüdest parema ja võimetekohasema töökoha järgi, kuid teiselt poolt ka viimaste aastate kestel sündinud ühiskaubanduse reorganiseerimise korras kutselise tege-laskonna uuendamisest. Nii oli 1937. aasta algul toimetatud vaatluse järgi ärijuhtidest kestvalt sama ühingu teenistuses olnud

kuni 4 aastat	—	79	ärijuhti
5—6	„	—	31 „
7—10	„	—	33 „
11—20	„	—	25 „
üle 20	„	—	13 „

Ärijuhtide üldhariduslik tase on suuresti erinev. Umbes pooled on algkooli haridusega. Gümnaasiumi haridus on 23 ja ülikooli haridus 4 ärijuhil.

II. Andmeid tarvitajate- ja majandus- ühingute tegevusest suurusrühmiti

Ülevaate käesolevas osas toome andmeid ühingute kaubandusliku tegevuse kohta suurusrühmiti. Nimeetatud andmed peaksid olema küllal-dased teatud rühma kuuluvate ühin-gute tegevuse iseloomustamiseks käi-tismajanduslikust seisukohast. On toodud kaupluste ja äriametnike arv, läbimüügid, kaart, millel märgitud vastavasse rühma kuu-luvad ühingud, kolme aasta kesk-mine kuludeprotsent läbimüügist ning varad ja kapitalid summaliselt ja protsentuaalselt üldsummast.

Vaatlusühingud on jagatud viide rühma. Nendest nelja esimesse on ar-vatud ühingud nende kaubandusliku tegevuse ulatuse järgi, kuna viimase rühma moodustavad peamiselt toidu-ja koloniaalkaupu vahendavad ühin-gud.

Käesolevas osas ei ole käsitatud suurusühingute tegevust. Siia kuulub neli meie suuremat tarvitajate- ja majandusühingut, kellede tegevus on nii lai oma ulatuselt ja aladelt, et seda ei ole võimalik haarata teiste ühingute tegevuse iseloomusta-miseks tarvitatud tabelitega. Ka on nende arv selleks liiga väike, et and-mestikku statistiliselt ümbertöötades saaksime keskmised, mida võiksime lugeda normaalseiks. Nende ühingute osatähtsus tarvitajate- ja majandus-ühingute kogu kaubanduslikust tege-

vusest on õige suur. Nii moodustavad nad ligemale ühe kolmandiku ühin-gute kogu läbimüügist. Suurusühingute kohta on tarvilik koostada monograa-filine uurimus, kusjuures oleks käsi-tatud nende tegevust pikema ajavahe-miku kestel.

Ka ei leia käesolevas osas käsita-mist vaatlusaastail tegevust alanud ühingute tegevus. Nende ühingute elu seisab veel asutamisaajajärgus ja seetõttu ei moodusta nad mingit kind-lalt määritletavat vaatlusobjekti.

Samuti ei kuulu vaatluse alla likvi-deeritud ühingud, keda on vaid kaks.

Andmeid ei ole toodud ka eriuhin-gute kohta. Need on ühingud, kellede ülesandeks on ainult teatud kaupade vahendus, nagu kirjutusmaterjal ja raamatud, ehitustarbed, raadioapa-raadid. Neid kuulus ETK liikmeskon-da viis.

Nii jääb käesoleva osa vaatlusob-jektiks 159 tarvitajate- ja majandus-ühingu kaubanduslik tegevus.

Ühingute tegevuse tulemuste jälgi-mist tehakse üksikute kaupluste ja erialade viisi. Piiri tõmbamine üksi-kute tegevusalade (kaubandus, talu-saaduste turustamine, omatööstusli-ne tegevus, veoabinõude- ja kinnisva-rade kasutus) vahel ei ole üldiselt raske, kuid on raske küll kulude jaga-mine. Ka on bilansid koostatud kogu ühingu tegevuse kohta, eraldamata

1. Andmeid väikeühingute tegevusest

Väikeühingute rühma on arvatud 66 tarvitajate- ja majandusühingut, kellele läbimüük ulatub kr. 50.000-le aastas. Neist 57 töötas 1936. a. lõpul ühe kauplusega, kaheksa — kahe ja üks kolme kauplusega. Kaupluste arv kolmel vaatlusaastal oli järgmine:

	1934	1935	1936
kauplusi	71	74	76

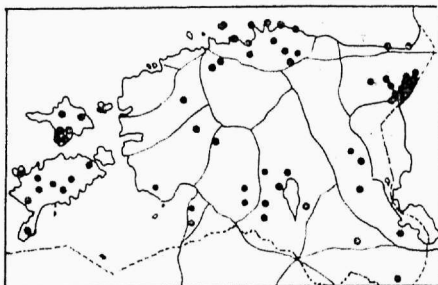
Neil ühinguil on enamuses ainult üks täispalgeline äriametnik, kes koos oma perekonnaliikme või noorema müügiametnikuga teeb kogu töö. Raamatupidaja on umbes veerand tööjõuga ühingu teenistuses. 1936. a. lõpul oli väikeühingute teenistuses

ärijuhina	66
müügiametnikuna ..	22
raamatupidajana ...	59
	<hr/>
	147

Enamuse siia rühma kuuluvate ühingute läbimüük kõigub kr. 20.000 ja 40.000 vahel. Kogu rühma läbimüük oli:

1934. a. kr.	1.366.333
1935. a. kr.	1.526.538
1936. a. kr.	1.918.233

Oma- ja võorkapitalide vahetõrge on üldiselt soodus; omakapitalid moodustavad bilansist üle 40%.

Kolme aasta keskmine kulude-% läbimüügist.

Kulud	Keskml. kulude % läbimüügist
1. Arimaksud	0,74
2. Kauba laosviibimise kulud	1,26
Intressid (makstud)	0,96
Kaupade kindlustus	0,19
Riknenud kaubad	0,11
3. Ruumide ja vallasvara kasutus	1,47
Üür võõrastes ruumides ..	0,37
Kinnis- ja vallasvara amortisatsioon, kindlustus ja remondid	0,78
Küte, valgustus ja korras-hoid	0,32
4. Müügiikulud	4,82
Äri- ja kontoriametnike palgad	3,62
Posti- ja telefoni kulud ..	0,24
Pakkematerjali kulud	0,51
Sõidu- ja päevarahad	0,14
Arveraamatud ja plangid	0,12
Kahjusse kantud nõuadised	0,19
5. Juhtimiskulud (juhataste ja revisjoni komisjoni tasud)	0,52
6. Mitmesugused kulud	0,55
	<hr/>
	9,36

Väikeühingute varad ja kapitalid aasta lõpul.

	Summaliselt kroonides			Protsentides üldsummast		
	1934	1935	1936	1934	1935	1936
1. Rakendusvara	161.607	167.628	174.855	28,2	27,6	24,9
Kinnis- ja vallasvara	94.718	94.877	97.359	16,5	15,6	13,9
Osamakse teisis ühinguis.....	66.889	72.751	77.496	11,7	12,0	11,0
2. Käibevara	410.777	439.206	526.497	71,8	72,4	75,1
Raha ühingute kassades	30.293	31.182	39.651	5,3	5,1	5,7
Raha jooksva arvel pankades .	3.571	5.597	6.049	0,6	0,9	0,9
Raha kaubamuretsejaile ettemaksuna	61.794	72.747	79.037	10,8	12,0	11,3
Kaupu kauplustes ja ladudes ..	223.432	240.785	301.218	39,0	39,7	42,9
Talusaadusi laos ja tooraineid omatööstustes	792	2.698	6.125	0,1	0,5	0,8
Saadaolevaid võlgu nõudevekslite järgi	17.531	17.557	32.008	3,1	2,9	4,6
Saadaolevaid võlgu lahtiste arvete järgi	64.572	55.398	54.371	11,3	9,1	7,8
Kulusid ette makstud, üleminevaid summasid ja muud aktiiva	8.792	13.242	8.038	1,6	2,2	1,1
	572.384	606.834	701.352	100,0	100,0	100,0
1. Omakapitali	240.468	259.000	289.570	42,0	42,7	41,3
Osakapitali	85.759	86.755	89.378	15,0	14,3	12,7
Tagavarakapitali	133.051	145.299	163.874	23,2	23,9	23,4
Puhaskasu	21.658	26.946	36.318	3,8	4,5	5,2
2. Võõrkapitali	331.916	347.834	411.782	58,0	57,3	58,7
Kaubamuretsej. lahtist krediiti	45.068	51.991	81.911	7,9	8,6	11,7
Krediiti edasiantud nõudevekslite järgi	7.009	7.383	18.242	1,2	1,2	2,6
Krediiti maksuvekslite järgi ..	29.688	29.783	40.855	5,2	4,9	5,8
Laene liikmeilt ja pankadelt...	207.709	211.026	219.817	36,3	34,8	31,3
Äriametnike sularahalisi kautsjone	24.863	25.591	29.880	4,3	4,2	4,3
Maksmata kulusid, üleminevaid summasid ja muud passiva ..	17.579	22.060	21.077	3,1	3,6	3,0
	572.384	606.834	701.352	100,0	100,0	100,0

2. Andmeid väheldaste ühingute tegevusest

Siia rühma kuuluvad ühingud läbimüügiga aastas kr. 50.000—120.000. Suurema osa läbimüük kõigub krooni 60.000 ja 90.000 vahel. Väheldaste ühingute rühma on arvatud 34 tarvitajate- ja majandusühingut.

Neist töötas 1936. a. lõpul

ühe kauplusega	20	ühingut
kahe „	10	„
kolme „	4	„

Kaupluste üldarv oli järgmine:

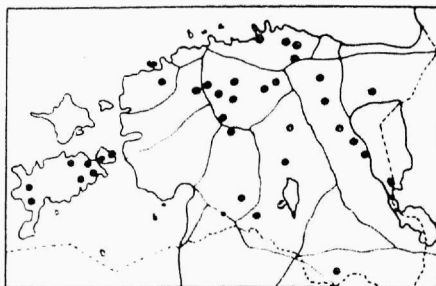
	1934	1935	1936
kauplusi	48	50	52

Tööjõuna on ühingu teenistuses enamasti kaks täispalgalist äriametnikku ja peale selle veel palgaline praktikant või abiline. Raamatupidaja on umbes poole tööjõuga ühingu teenistuses. 1936. a. lõpul oli nende ühingute teenistuses kokku

ärijuhina	—	34
müügiametnikuna	—	53
müügiõpilasena	—	11
raamatupidajana	—	34
		<hr/>
		132

Kõigi rühma kuuluvate ühingute läbimüük oli:

1934. a. kr.	1.630.847
1935. a. kr.	1.873.022
1936. a. kr.	2.632.003

Kolme aasta keskmine kulude-% läbimüügist.

Kulud	Keskml. kulude % läbimüügist
1. Arimaksud	0,63
2. Kauba laosviibimise kulud	1,27
Intressid (makstud)	0,98
Kaupade kindlustus	0,18
Riknenud kaubad	0,11
3. Ruumide ja vallasvara kasutus	1,33
Üür võõrastes ruumides ..	0,30
Kinnis- ja vallasvara amortisatsioon, kindlustus ja remondid	0,76
Küte, valgustus ja korra- hoid	0,27
4. Müügikulud	4,43
Äri- ja kontori ametnike palgad	3,40
Posti- ja telefoni kulud ..	0,26
Pakkematerjali kulud	0,42
Sõidu- ja päevarahad	0,12
Arveraamatud ja plangid	0,12
Kahjusse kantud nõudmised	0,11
5. Juhtimiskulud (juhatuse ja revisjoni komisjoni tasud)	0,39
6. Mitmesugused kulud	0,66
	<hr/>
	8,71

Väheldaste ühingute varad ja kapitalid aasta lõpul.

	Summaliselt kroonides			Protsentides üldsummast		
	1934	1935	1936	1934	1935	1936
1. Rakendusvara	155.870	166.226	182.341	27,1	26,4	23,2
Kinnis- ja vallasvara	92.433	96.093	108.684	16,1	15,3	13,8
Osamakse teisis ühinguis.....	63.437	70.133	73.657	11,0	11,1	9,4
2. Käibevara	418.572	462.741	603.489	72,9	73,6	76,8
Raha ühingute kassades	25.760	27.449	32.633	4,5	4,4	4,2
Raha jooksva arvel pankades .	10.423	3.456	6.134	1,8	0,5	0,8
Raha kaubamureksejale ettemaksuna	64.108	73.912	74.053	11,2	11,8	9,4
Kaupu kauplustes ja ladudes ..	228.094	259.696	348.202	39,7	41,3	44,3
Talusaadusi laos ja tooraineid omatööstustes	3.684	759	7.428	0,6	0,1	0,9
Saadaolevaid võlgu nõudevekslite järgi	27.305	38.731	58.264	4,8	6,2	7,4
Saadaolevaid võlgu lahtiste arvet järgi	48.567	49.407	65.830	8,5	7,8	8,4
Kulusid ette makstud, üleminevaid summasid ja muud aktiiva	10.631	9.331	10.945	1,8	1,5	1,4
	574.442	628.967	785.830	100,0	100,0	100,0
1. Omakapitali	223.356	243.398	280.140	38,9	38,7	35,6
Osakapitali	75.929	80.959	89.870	13,2	12,9	11,4
Tagavarakapitali	122.209	131.109	149.134	21,3	20,9	19,0
Puhaskasu	25.218	31.330	41.136	4,4	4,9	5,2
2. Võõrkapitali	351.086	385.569	505.690	61,1	61,3	64,4
Kaubamureksej. lahtist krediiti	33.385	38.440	74.952	5,8	6,1	9,6
Krediiti edasiantud nõudevekslite järgi	12.662	24.174	33.733	2,2	3,8	4,3
Krediiti maksuvekslite järgi ..	29.217	27.075	45.430	5,1	4,3	5,8
Laene liikmeilt ja pankadelt ..	228.934	249.096	298.868	39,9	39,6	38,0
Äriametnike sularahalisi kautsjone	22.546	19.936	21.569	3,9	3,2	2,7
Maksmata kulusid, üleminevaid summasid ja muud passiva ..	24.342	26.848	31.138	4,2	4,3	4,0
	574.442	628.967	785.830	100,0	100,0	100,8

3. Andmeid keskmiste ühingute tegevusest

Keskmiste ühingute rühma on arvatud ühingud läbimüügiga kr. 120.000—240.000 aastas. Neid tegutses vaatlusaastail 23.

Kaupluste arv oli järgmine:

	1934	1935	1936
kauplusi	46	53	59

Ühinguist töötas 1936. a. lõpul

ühe	kauplusega	5
kahe	„	5
kolme	„	9
nelja	„	3
viie	„	1

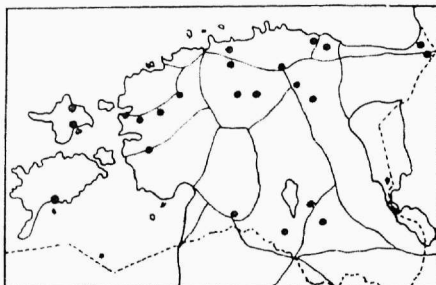
Ühingu kutseline tegelaskond koosneb enamuses viiest müügiametnikust. Raamatupidaja on täie tööjõuga ühingu teenistuses.

Keskmiste ühingute teenistuses oli 1936. a. lõpul kokku

ärijuhina	23
müügiametnikuna	104
müügiõpilasena	30
tööstustöölisena	10
raamatupidajana	23
	<hr/>
	190

Siaa rühma kuuluvate ühingute läbimüük oli kokku:

1934. a. kr.	2.480.690
1935. a. kr.	2.814.120
1936. a. kr.	3.801.712

Kolme aasta keskmine kulude-% läbimüügist.

Kulud	Keskm. kulude % läbimüügist
1. Ärimaksud	0,62
2. Kauba laosviibimise kulud	1,35
Intressid (makstud)	1,09
Kaupade kindlustus	0,18
Riknenud kaubad	0,08
3. Ruumide ja vallasvara kasutus	1,43
Üür võõrastes ruumides ..	0,45
Kinnis- ja vallasvara amortisatsioon, kindlustus ja remondid	0,65
Küte, valgustus ja korras-hoid	0,33
4. Müügikulud	4,59
Äri- ja kontori ametnike palgad	3,46
Posti- ja telefoni kulud ..	0,25
Pakkematerjali kulud	0,48
Sõidu- ja päevarahad	0,11
Arveraamatud ja plangid	0,10
Kahjusse kantud nõudmised	0,19
5. Juhtimiskulud (juhatuse ja revisjoni komisjoni tasud)	0,31
6. Mitmesugused kulud	0,47
	<hr/>
	8,77

Keskmiste ühingute varad ja kapitalid aasta lõpul.

	Summaliselt kroonides			Protsentides üldsummast		
	1934	1935	1936	1934	1935	1936
1. Rakendusvara	230.504	245.726	281.394	28,2	25,1	23,1
Kinnis- ja vallasvara	130.932	139.020	165.548	16,0	14,2	13,6
Osamakse teisis ühinguis.....	99.572	106.706	115.846	12,2	10,9	9,5
2. Käibevara	585.959	733.687	938.782	71,8	74,9	76,9
Raha ühingute kassades	30.103	29.169	33.737	3,7	3,0	2,8
Raha jooksva arvel pankades .	10.022	14.335	12.823	1,2	1,5	1,0
Raha kaubamuretsejale ettemaksuna	55.280	107.081	95.411	6,8	10,9	7,8
Kaupu kauplustes ja ladudes ..	333.958	412.877	553.614	40,9	42,1	45,4
Talusaadusi laos ja tooraineid omatööstustes	6.285	9.717	16.926	0,8	1,0	1,4
Saadaolevaid võlgu nõudevekslite järgi	65.495	68.396	107.998	8,0	7,0	8,8
Saadaolevaid võlgu lahtiste arvete järgi	70.715	77.354	94.831	8,7	7,9	7,8
Kulused ette makstud, üleminevaid summasid ja muud aktiiva	14.101	14.758	23.442	1,7	1,5	1,9
	816.463	979.413	1.220.176	100,0	100,0	100,0
1. Omakapitali	323.681	359.358	414.722	39,6	36,7	34,0
Osakapitali	121.804	127.631	137.899	14,9	13,0	11,3
Tagavarakapitali	165.840	190.577	218.907	20,3	19,5	17,9
Puhaskasu	36.037	41.150	57.916	4,4	4,2	4,8
2. Võörkapitali	492.782	620.055	805.454	60,4	63,3	66,0
Kaubamuretsej. lahtist krediiti	95.702	119.464	149.719	11,7	12,2	12,3
Krediiti edasiantud nõudevekslite järgi	32.158	39.942	81.826	4,0	4,1	6,7
Krediiti maksuvekslite järgi ..	64.431	115.242	175.955	7,9	11,8	14,4
Laene liikmeilt ja pankadelt...	252.440	292.404	337.797	30,9	29,8	27,7
Äriametnike sularahalisi kautsjone	28.035	28.576	35.405	3,4	2,9	2,9
Maksmata kulused, üleminevaid summasid ja muud passiva ..	20.016	24.427	24.752	2,5	2,5	2,0
	816.463	979.413	1.220.176	100,0	100,0	100,0

Suuremate ühingute varad ja kapitalid aasta lõpul.

	Summaliselt kroonides			Protsentides üldsummast		
	1934	1935	1936	1934	1935	1936
1. Rakendusvara	738.979	804.992	845.638	35,5	31,8	26,3
Kinnis- ja vallasvara	470.606	517.980	541.656	22,6	20,5	16,8
Osamakse teisis ühinguis.....	268.373	287.012	303.982	12,9	11,3	9,5
2. Käibevara	1.344.430	1.725.145	2.373.145	64,5	68,2	73,7
Raha ühingute kassades	35.445	63.429	85.726	1,7	2,5	2,7
Raha jooksva arvel pankades .	12.762	20.074	19.773	0,6	0,8	0,6
Raha kaubamuretsejale ettemaksuna	60.358	39.390	79.274	3,0	1,5	2,5
Kaupu kauplustes ja ladudes ..	914.779	1.112.923	1.457.049	43,9	44,0	45,3
Talusaadusi laos ja tooraineid omatööstustes	25.990	76.017	78.832	1,2	3,0	2,4
Saadaolevaid võlgu nõudevekslite järgi	112.752	176.721	319.641	5,4	7,0	9,9
Saadaolevaid võlgu lahtiste arvete järgi	150.369	188.966	264.546	7,2	7,5	8,2
Kulused ette makstud, üleminevaid summasid ja muud aktiiva	31.975	47.625	68.304	1,5	1,9	2,1
	2.083.409	2.530.137	3.218.783	100,0	100,0	100,0
1. Omakapitali	574.889	655.770	750.220	27,6	25,9	23,3
Osakapitali	192.378	202.048	217.329	9,2	8,0	6,8
Tagavarakapitali	320.616	379.674	435.022	15,4	15,0	13,5
Puhaskasu	61.895	74.048	97.869	3,0	2,9	3,0
2. Võõrkapitali	1.508.520	1.874.367	2.468.563	72,4	74,1	76,7
Kaubamuretsej. lahtist krediiti	293.108	336.870	407.308	14,1	13,3	12,6
Krediiti edasiantud nõudevekslite järgi	73.558	124.784	230.381	3,5	4,9	7,2
Krediiti maksumeksiliste järgi ..	305.005	420.150	632.890	14,6	16,6	19,7
Laene liikmeilt ja pankadelt...	698.747	867.291	1.030.936	33,5	34,3	32,0
Äriametnike sularahalisi kautsjone	58.002	55.251	73.004	2,8	2,2	2,3
Ametnike abiandmise kassad..	30.914	10.490	11.684	1,5	0,4	0,4
Maksmata kulused, üleminevaid summasid ja muud passiva ..	49.186	59.531	82.360	2,4	2,4	2,5
	2.083.409	2.530.137	3.218.783	100,0	100,0	100,0

5. Andmeid toidu- ja koloniaalkaupu vahendavate ühingute tegevusest

Siia rühma on arvatud ühinged, millised asuvad linnades ja tööstusrajoonides ning aitavad ametnikke ja töölisi nende tarbimisainete hankimisel. Meie tarvitajate- ja majandusühinguist kuulub sellesse rühma 14 ühingut.

Neist ühinguist töötas:

ühe	kauplusega	4
kolme	„	1
nelja	„	1
viie	„	2
kuue	„	2
ühiksa	„	2
kümne	„	1
kahekümne kuue	„	1

Kokku oli kauplusi:

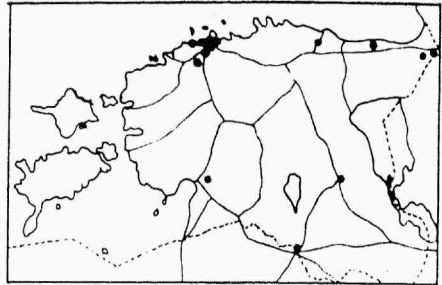
	1934	1935	1936
kauplusi	74	79	85

Siia rühma kuuluvate ühingute teenistuses oli 1936. a. lõpul:

ärijuhina	14
müügiametnikuna	222
müügiõpilasena	46
tööstustöölisena	44
raamatupidajana	33
	<hr/>
	359

Oma läbimüügi suuruselt on need ühinged väga erinevad, ulatudes kr. 20.000—1.700.000. Kogu rühma läbimüük oli:

1934. a.	kr.	3.874.895
1935. a.	kr.	4.114.821
1936. a.	kr.	4.891.833

Kolme aasta keskmine kulude-% läbimüügist.

Kulud	Keskml. kulude % läbimüügist
1. Arimaksud	0,59
2. Kauba laosviibimise kulud	0,43
Intressid (makstud)	0,28
Kaupade kindlustus	0,12
Riknenud kaubad	0,03
3. Ruumide ja vallasvara kasutus	2,10
Üür võõrastes ruumides ..	1,21
Kinnis- ja vallasvara amortisatsioon, kindlustus ja remondid	0,43
Küte, valgustus ja korras-hoid	0,46
4. Müügikulud	5,55
Äri- ja kontoriameetnike palgad	4,57
Posti- ja telefoni kulud ..	0,22
Pakkematerjali kulud	0,48
Sõidu- ja päevarahad	0,04
Arveraamatud ja plangid	0,14
Kahjusse kantud nõudmised	0,10
5. Juhtimiskulud (juhatuse ja revisjoni komisjoni tasud)	0,19
6. Mitmesugused kulud	0,62
	<hr/>
	9,48

Toidu- ja koloniaalkaupu vahendavate ühingute varad ja kapitalid aasta lõpul.

	Summaliselt kroonides			Protsentides üldsummast		
	1934	1935	1936	1934	1935	1936
1. Rakendusvara	172.870	185.760	239.922	23,0	22,0	22,8
Kinnis- ja vallasvara	92.815	93.265	136.416	12,3	11,0	13,0
Osamakse teisis ühinguis.....	80.055	92.495	103.506	10,7	11,0	9,8
2. Käibevara	579.400	656.713	812.931	77,0	78,0	77,2
Raha ühingute kassades	25.668	30.819	30.821	3,4	3,7	2,9
Raha jooksva arvel pankades .	39.610	48.369	35.938	5,3	5,8	3,4
Raha kaubamuretsejale ettemaksuna	58.959	45.316	40.084	7,8	5,4	3,8
Kaupu kauplustes ja ladudes ..	344.654	377.371	496.444	45,8	44,8	47,2
Talusaadusi laos ja tooraineid omatööstustes	6.227	14.687	37.841	0,8	1,8	3,6
Saadaolevaid võlgu nõudevekslite järgi	6.487	5.113	9.677	0,9	0,5	0,9
Saadaolevaid võlgu lahtiste arvete järgi	82.738	114.450	131.821	11,0	13,6	12,5
Kulusid ette makstud, üleminevaid summasid ja muud aktiiva	15.057	20.588	30.305	2,0	2,4	2,9
	752.270	842.473	1.052.853	100,0	100,0	100,0
1. Omakapitali	281.629	329.948	423.982	37,4	39,2	40,3
Osakapitali	83.895	105.482	130.666	11,2	12,5	12,4
Tagavarakapitali	151.752	175.678	206.066	20,1	20,9	19,6
Puhaskasu	45.982	48.788	87.250	6,1	5,8	8,3
2. Vöörkapitali	470.641	512.525	628.871	62,6	60,8	59,7
Kaubamuretsej. lahtist krediiti	102.712	260.216	182.369	13,7	30,9	17,3
Krediiti edasiantud nõudevekslite järgi	2.073	1.700	6.895	0,3	0,2	0,7
Krediiti maksuvekslite järgi ..	28.100	28.450	33.450	3,7	3,4	3,2
Laene liikmeilt ja pankadelt...	268.294	146.444	313.937	35,7	17,4	29,8
Äriametnike sularahalisi kautsjone	29.571	31.970	34.854	3,9	3,8	3,3
Ametnike abiandmise kassad .	12.218	11.301	24.402	1,6	1,3	2,3
Maksmata kulusid, üleminevaid summasid ja muud passiva ..	27.673	32.444	32.964	3,7	3,8	3,1
	752.270	842.473	1.052.853	100,0	100,0	100,0

Toodud andmestik viie rühma kohta näitab võrdlemisi ühtlast pilti. Kõige rohkem erineb teistest, eriti oma kulude struktuurilt, toidu- ja koloniaalkaupu vahendavate ühingute rühm. Ka väikeühingute rühma kuuluvate ühingute andmed on pisut erinevad.

Kuludest moodustavad ligemale ühe kolmandiku äri- ja kontoriametnike palgad. Viimase rühma puhul ulatuvad need juba peaaegu poolele kuludest. Olgu veel nimetatud, et äri- ja kontoriteenijate palkadena on arvesse võetud ainult rahapalk, kuna tasuta korter, küte ja valgustus on arvestatud ruumide ja vallasvara kasutuse all.

Järgmise suurema kuluposti moodustavad makstud intressid. Selle all on arvestatud kõik makstud intressid, jagamata neid kapitali paigutuse järgi.

Intressikulu on olenev võõrkapitalide tarvitamise määrast. Nii on ta suurem ühinguil, kes tarvitavad suhteliselt rohkem võõrkapitali ja ümberpöörduvalt.

Ärimaksud on väikeühinguil suhteliselt kõige suuremad, ulatudes keskmiselt 0,74%-le läbimüügist. Ühingute suurenedes jääb see protsent väiksemaks. Nii oli suuremate ühingute rühmas ärimaksud 0,55% läbimüügist.

Ühingute maksukoorem on vaatlusaastate jooksul läinud tunduvalt raskemaks. Nii maksid väikeühingute rühma kuuluvad ühinged ärimaksuna 1934. a. kr. 8.814, mis moodustas 0,65% läbimüügist, 1935. a. kr. 11.016, mis moodustas 0,72% läbimüügist ja 1936. a. kr. 15.817, mis moodustas 0,82% läbimüügist. Samasugune kasvamine maksude alal on ka teistes rühmades.

Üksikute rühmade varade ja kapitalide suhteline vahekord on väga ühtlane. Rakendusvara moodustab keskmiselt $\frac{1}{4}$ ja käibevara $\frac{3}{4}$ kogu varast. See suhe jääb üldiselt püsima kõigi rühmade juures, olles suuremate ühingute puhul kõige rohkem rakendusvara kasuks.

Oma- ja võõrkapitalide vahekorras on rühmade vahel aga suuremaid erinevusi. Kõige soodsam on oma- ja võõrkapitalide suhe väikeühinguil liginedes juba võrdsele seisule. Suuremate ühingute rühma kuuluvail ühinguil oli 1936. a. keskmiselt omakapitali vaid 23,3% kogu kapitalist. Eriti väike on neil osakapital, mis moodustab 6,8%. Mitte ainult kogu käibevara ei ole neil ühinguil soetatud võõrkapitali arvel, vaid isegi osa rakendusvarast. Viimasesse rühma kuuluvail ühinguil on oma- ja võõrkapitalide suhteline vahekord palju parem ja see näitab järjest paranemist.

Väljaandja: Eesti Tarvitajateühisuste Keskühisus. Toimetus ja talitus: Tallinn, Narva mnt. 27. Tellimishind aastas 1 kr. 50 senti. Üksiknumber 30 senti.

Trükitud Eesti Ühistrükikojas, Tallinnas, 30. detsembril 1937. a.

